

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrančihranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list z članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3112.

Seja širjega sosveta in ustanovni občni zbor Učiteljske gospodarske poslovalnice.

SEJA ŠIRJEGA SOSVETA

Udruženja jugoslovenskega učiteljstva — poverjenišvo Ljubljana

bo 26. maja 1929 ob 8. uri zjutraj v šolskem poslopju na Zidanem mostu.

Dnevni red:

1. Poročila funkcionarjev poverjenišva.
2. Proračun za poslovno leto 1929./30.
3. Nova organizacijska pravila.
4. Učiteljska Samopomoč. Poroča tov. Kocijančič.
5. Načrt zakona o narodnih šolah.
6. Pokrajinska skupščina.
7. Predlogi okrajnih učiteljskih društev.
8. Samostojni predlogi.

Opomba: Člani širjega sosveta so vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev in vsi člani ožjega sosveta. Ako bi bil predsednik opravičeno zadržan, naj pooblasti pismeno svojega namestnika. Potne stroške krije vsako društvo zase. Samostojne predloge pošljite poverjeništvu vsaj tri dni pred sejo! Ker je dnevni red obširen, bo trajala seja do večera.

VABIMO

istočasno na ustanovni občni zbor »Učiteljske gospodarske poslovalnice«, ki bo 26. maja 1929 na Zidanem mostu.

Dnevni red:

1. Čitanje pravil.
2. Volitev načelnstva in nadzorstva.
3. Slučajnosti.

Udruženje jugoslovenskega učiteljstva — poverjenišvo Ljubljana, dne 6. maja 1929.

Andrej Skulj l. r., poverjenik.

Josip Kobal l. r., tajnik.

Rado Grum l. r., blagajnik.

Naše manjšinsko šolstvo.

Med najvažnejša šolsko-politična vprašanja našega Prekmurja spada vprašanje naših manjšinskih šol. Tej točki našega šolstva pa se ne pripisuje potrebne važnosti. Same razmere v različnih delih naše države, koder bivajo narodne manjšine, so tako različne, da bi konkretna določila oblastev za manjšinsko šolo dostikrat bila v škodo nacionalizaciji manjšinskega šolstva. Ta slučaj bi imeli ravno pri nas v Prekmurju.

V ilustracijo naših šolskih razmer naj služi skromen pogled v zgodovino zadnjih petdeset let.

Še pred pol stoletjem se je po naših šolah poučevalo popolnoma slovenski. O tem nam vedo pripovedovati naši starci. Polagoma je pa prišla v šolo madžarsčina. Slovenski jezik se je moral umakniti tujemu. Poučevalo se je v madžarsčini, le verouk se je poučeval v domačem jeziku pa le tam, kjer so bili učitelji tega zmožni. Polagoma pa se je pojavil v naših šolah poleg slovenskega tudi madžarski katekizem. Tako so bile vse naše šole pred svetovno vojno popolnoma madžarske. Služile so edinemu cilju: raznarodovanju, madžarizaciji. To delo je šlo lahko, saj ni bilo nikjer nikakih ovir. Pri nas se — par redkih izjem — nihče od inteligence ni zavedal svoje narodnosti in če je kdo bil zaveden, je bil pasiven. Nihče se ni potegoval za uvedbo domačega jezika v šole. Sicer pa uspehov itak ne bi bilo, ker madžarski režim, ki nas je smatral za vendski govoreče Madžare, nikdar ne bi tega dovolil. Tako je madžarizacija imela naravnost krasne uspehe. O tem nam priča nešteto vasi, ki so ali deloma ali pa celo popolnoma pomadžarjene; madžarski se je začelo govoriti že tudi v danes najbolj slovenskih vaseh. Brez dvoma bi nosile čez petdeset let naše vasi madžarski značaj.

Iz tega vidimo na eni strani sistematično delo madžarske šole in na drugi strani uspeh tega dela, pomadžarjene nekdanje slovenske vasi.

Konec svetovne vojne pa je zasckal ostro mejo. Namah je ubil požrešnega zmaja. Prinesel nam je osvobojenje in ujedinjenje z brati onstran Mure; naš narod je bil rešen v poslednjem trenutku.

Čez noč se je vse spremenilo. Z narodno državo smo dobili narodno šolo. Z narodno šolo pa je usmerjena vzgoja naše mladine v narodno-slovensko smer. S tem je rešen slovenski živelj tostran Mure in sedaj je na naši šoli, da stori svoje, da v najkrajšem času izvede svojo veliko narodno zadačo.

V novi narodni državi pa smo dobili tudi narodne manjšine. Tako imamo tudi pri nas v Prekmurju narodni manjšini, Nemce in Madžare. V poštev pa pridejo samo poslednji. Naši Madžari imajo izključno svoje šole z učiteljstvom, ki je v popolni meri zmožno tega jezika. Lahko rečemo, da uživajo absolutno takozvane manjšinske pravice. Oni so v tej državi z nami popolnoma ravnopravni. Mi lahko trdimo, da ni tako demokratične države v Evropi, ki bi tako lojalno postopala s svojimi narodnimi manjšinami, kakor je naša.

Nismo proti temu, če narodne manjšine uživajo v gotovi meri svoje manjšinske pravice, osobito kjer je njih število takó, da tvorijo kompaktno močno skupino.

Mi se hočemo baviti predvsem z manjšinskimi šolami naše najožje domovine in tu moramo biti na jasnem:

V kakšnih mejah priznavajmo manjšinske šolske pravice po številu tako pičil skupini? 2. V kolikem interesu je za narodno manjšino, da ima svoje manjšinske šole?

na razvoj učenčevih sposobnosti. Prestop v višjo srednjo šolo se dovoli samo absolventom 1. tipa obče srednje šole, ki so jo dovršili z dobrim uspehom.

Principi delovne šole se v meščanski oziroma v obči srednji šoli prav tako uvajajo kakor v osnovni šoli. V dosegu tega namena se shajajo učitelji posameznih skupin h konferencam, kjer določijo življenske enote, iz katerih naj izhaja kompleksni pouk.

Nadzornik Steiskal je predaval o ustroju sedanje osnovne šole. Naučno ministrstvo je izdalo na učitelje osnovnih šol poziv, naj se užije v pedagoško literaturo del, ki govore o delovnem principu v šoli. Pozvalo je učitelje, da javljo svoje razrede za poizkusne razrede. Učiteljstvo je moralo poročati o svojih uspehih. Na podlagi teh poročil je nastal l. 1920. prvi učni načrt za 5razredno osnovno šolo in so ga za poizkus upeljali v vse osnovne šole. Kompleksni pouk v duhu novih smernic vzgoje in pouka je oživel povsod. L. 1926. se je končno uveljavil načrt delovne šole.

Prvo, kar vzbujajo pozornost v vsakem razredu dunajskih šol je nizko število učencev, povprečno do 30.

Koedukacija vpliva blagodejno na razvoj delovne in življenske zajednice.

Zahteve do manjšinskih šol bi bile sledeče:

1. Najmanj kar mora zahtevati država je, da se poučuje državni jezik in da se usmerja narodna vzgoja v prid države.

2. Naših Madžarov je tako malo število, pa pridejo v poštev samo strogo lokalno; napram državnim skupnosti se jih ne more vzeti sploh v poštev.

3. Manjšinskih šol je 13. Prebivalstvo teh 13 šolskih občin pa tudi ni čisto madžarsko in kompaktno, ampak je močno pomešano s slovenskim življem, bodisi da so starejši ljudje Slovenci, bodisi da se prebivalstvo pomešalo s preseljevanjem. Najnovejša kolonizacija pa dá že celo pestro lice.

4. Najtehtnejše je dejstvo, da so se nekatere občine tekom časa pomadžarile, da so kraji, ki so bili pred leti čisto slovenski, sedaj raznarodeni.

5. Teh 13 šol pa že tudi faktično ni madžarskih, ker so osnovni razredi že slovenski in madžarske so samo paralelke.

6. Trianonska mirovna pogodba določa, da imajo narodne manjšine pravico do svojega jezika v šoli. S tem ni rečeno, da se mora torej tudi poučevati v manjšinskem jeziku, ampak, da se ta tudi uči.

7. Določbe te mirovne pogodbe pa morajo veljati obojestransko. Zakaj bi naj bile obvezne samo za nas, a Slovenci onstran naše meje pa pravice teh določb niti v minimalni meri ne uživajo. Slovencev ob Rabi je približno isto število kot tu Madžarov, a so Slovenci onstran meje izpostavljeni narodnemu poginu.

II. Ali je v interesu manjšin samih, da imajo svoje popolne manjšinske šole?

1. Madžarski jezik je jezik par milijonskega naroda. Zato naj bi otroci spoznavali le državni jezik in bi se gledalo na to, da se čimbolj temeljito nauče tega jezika, ki se jim nudi in ki bo imel za nje neprecenljivo praktično vrednost v življenju.

2. S svetovnim prevratom je Madžarska ostala mala, osamljena, brez moči, brez vpliva, od druge strani pa se je temu nesorazmerno, v ogromni meri povečal vpliv Slovanstva. Okrog Madžarske so nastale močnejše slovenske države in ta država se bo polagoma pod silo naravnih razvojov morala nasloniti na svoje slovenske sosede. Tega se Madžari tudi zavedajo in že se pojavljajo glasovi po slovaški orijentaciji. Tako se je zavzemal znani madžarski politik Gömbösy za uvedbo v madžarsko srednje šole enega slovenskih jezikov.

III. Kot tretjo točko naj omenim še sledeče. V doglednem času se bomo oboji znašli pred resnim vprašanjem: Kaj z manjšinskimi šolami v Prekmurju, ko pa ni za nje učiteljstva? Takrat se bo moral najti način rešiti vprašanje manjšinskih šol. Obstojata dve možnosti. Ali se šole enostavno poslovenijo, ali importiramo madžarsčine zmožno učiteljstvo. Za katero točko se moramo odločiti, menda ne bo treba dolgo premišljati.

Vse torej kaže, da začnemo že danes z reševanjem vprašanja naših manjšinskih šol. Pouk se mora usmeriti na eni strani v smeri likvidacije dosedanje prakse, na drugi strani pa v smeri nacionalizacije.

To bi se naj vršilo tako:

1. Madžarski jezik naj bi bil samo kot predmet.

2. Poučeval bi se v madžarsčini eventuelno verouk in tudi spoznavanje narode, v kolikor bi to služilo za lažje in hitrejšo umevanje.

3. S poukom državnega jezika naj bi se pričelo že na najnižji stopnji.

4. Skrbelo naj bi se za dobro in zmožno učiteljstvo, ki pa naj bi bilo za to svoje delo tudi primerno nagrajeno.

5. Skrbelo naj bi se za olajšujoče okolnosti, kakor: dober učni načrt, eventuelno dobra metodična navodila in drugo.

Klopi večinoma niso zvrščene v običajnem redu, temveč se postavljajo v polkrogu ali v obliki četverokotnika in se po potrebi lahko premikajo. Prim. članek gosp. Ernsta Vranca v 6. številki l. 1928./29. »Popotnika« in pa članek g. prof. Oavvalda o reformah ljudske šole v Avstriji v »Času« številka 2. XXIII. letu.

Pisava je pokončna. Otroci pišejo že od 1. razreda dalje v nečrtane zvezke, k večjemu se jim pusti enočrtni sistem. Uporabljajo se večinoma peresa s topimi konicami.

Učitelj ne nadzoruje učencev z odra, njegovo mesto je med deca, ki jo vodi nepaženo. Sploh stopi učitelj močno v ozadje, otroci ustvarjajo v prostih razrednih pogovorih prave debate.

Šolski dan se prične z razgovorom o življenski enoti dotičnega tedenskega delovnega načrta. Otroci sami sestavljajo delovne načrte, 1. razred za vsak dan posebej, ostali razredi v soboto za ves teden naprej.

Aktivnost učencev je glavna stvar, čeprav dunajska šola tudi ne zanemarija spomina.

Kompleksni pouk se bistveno razlikuje od prejšnjega po predmetih. Gradivo se ne cepi na poedine stroke in se ne predava po razporedu urnika. Tega nadomeščajo delovni

V ostalem pa sta pouk in vzgoja v smeri nacionalizacije naših manjšinskih šol odvisna od učiteljstva samega, kot glavnega faktorja. Učitelj lahko stori največ. Gotovo pa je, da mora imeti tudi zaslonbo.

Študijsko potovanje UJU na Dunaj.

(Poziv izvršnega odbora UJU v Beogradu.)

Po dobro uspeli dunajski ekskurziji Pedagoške centrale v Mariboru meseca marca t. l., je tudi izvršni odbor UJU v Beogradu sklenil, da od 2.—9. junija t. l. priredi podobno študijsko potovanje za učitelje osnovnih šol iz vseh pokrajin naše države. Namen ekskurzije bi bil, spoznavati napredno dunajsko šolstvo po podobnem enotedenskem delovnem načrtu, kakor ga je sestavil dunajski mestni šolski svet Mariborčanom.

Izvršni odbor se je že obrnil s prošnjo na Ministrstvo Prosvete za odobrenje te ekskurzije (prekoračenje meje, dopusti etc.).

Pozivajo se osnovnošolski učitelji in učiteljice, člani UJU, da se prijavi, če se žele pridružiti ekskurziji in to najpozneje do dne 15. maja t. l.

Sprejetih bo 15 učiteljev in 15 učiteljic, ki znajo nemški. Prijave se sprejemajo iz vseh pokrajin. Udeležencem se stavi na razpolago fond 9—12.000 Din, s katerim bodo mogli plačati hrano in stanovanje za ves teden na Dunaju. Udeleženci bi torej plačali iz svojega le v zvezi stroške, ki pa bodo po avstrijskih železnih znižani za 25% (potovalne skupine nad 20 članov) in izvršni odbor se je že potrudil, da bo prometni minister študijski skupini po naših železnih dovolil 75% popust. Pač pa si bo moral vsak udeleženec preskrbeti potni list sam.

(Iz »Nar. Prosv.« št. 32 od 28. aprila 1929.)

Tovariši(ce), ki se resno zanimate za šolsko reformo, vložite prošnje t a k o j naravnost na Izvršni odbor UJU v Beogradu (Učit. dom)! Vsakemu udeležencu bo plačana hrana in stan, vozne stroške si lahko vsak sam izračuna.

Splošne vesti.

— Zastopstvo Pov. UJU — Ljubljana pri načelniku min. prosv. g. dr. Drag. Djordjeviću. Dne 2. maja t. l. sta se zglasila pov. UJU tov. Andrej Skulj in urednik Ivan Dimnik s predsednikom UJU tov. Vlado K. Petrovičem pri načelniku za osnovni pouk g. dr. Drag. Djordjeviću v ministrstvu prosvete. — Zastopnika ljubljanskega pov. UJU je sprejel g. načelnik predvsem iz razloga, da mu tolmačita želje članstva pov. UJU — Ljubljana. Ker predvideva novi projekt šolskega zakona tudi organizacijo kmetško-nadaljevalnega in gospodinjškono-nadaljevalnega šolstva, sta opozorila zastopnika slovenskega učiteljstva g. načelnika na delo in inicijativo, ki jo daje Pov. UJU — Ljubljana v tem oziru za to delo v ljubljanski in mariborski oblasti. Pojasnila sta, da imamo pri nas sedaj že nad 70 takih šol in tečajev. Opozorila sta ga tudi na tečaje, ki so se vršili za učiteljstvo v to svrhu. G. načelnik je obljubil, da se bo zanimal za pravilnik o tem šolstvu, ki mu ga predloži Pov. UJU — Ljubljana ter bo tudi pozval enega zastopnika ljubljanskega pov. UJU v komisijo, ki bo izdelovala tozadevni pravilnik za celo državo. — Nadalje sta opozorila

načrti, ki predvidevajo, da se obravnava snov z učenci v gotovih življenskih enotah, v katerih je snov v naravni koncentraciji in mora priti z njimi vselej do veljave resnično doživljanje.

Disciplinski red se razvije v razredu samem pod vplivom razreda. Prav tako vpliva ena delovna zajednica na drugo, kar se kaže posebno pri izletih in v odmoru. Tudi pri redih, ki jih dobe otroci v izpričevala, naj glasuje zajednica.

Obiski v dunajskih šolah so mi pokazali, v koliko se je tamošnje učiteljstvo uživalo v ideje njihovih reformatorjev.

Vse dunajske šole izražajo več ali manj glavna načela novodobne učne smeri. Koncentracija, domorodnost in samodelavnost prevevajo pouk. V prvih treh in v 1. polovici četrtega šolskega leta se goji kompleksni pouk v polnem obsegu, snov se podaja v svoji naravni zvezi, sistematiziranje se zavrača popolnoma. V 2. polovici četrtega šolskega leta se ozira učitelj na predmete, ki zahtevajo več vežbe, kompleksni pouk dobiva nekako zrahljano obliko, učitelj prehaja polagoma k stroki nazaj, ima urnik, ki pa je vendar zelo elastičen.

(Konec prihodnjic.)

LISTEK.

Vtisi ekskurzije na Dunaju.

(Iz referata prof. Minke Skabernetove pri Društvu učiteljic v Ljubljani.)

Višji nadzornik Furtmüller je razložil preosnovno meščanskih, oziroma nekaterih dunajskih srednjih šol. Do te reforme je napotilo dunajske šolnike dejstvo, da 10 let star otrok nikakor ne more še pokazati izrazite sposobnosti za ta ali oni predmet in naj se taka diferenciacija pripušča šele po 14. letu, ko izpolni otrok svojo šoloobvezno starost.

Obča enotna srednja in meščanska šola imata enak učni načrt. Posebnost teh šol je, da imajo dva tipa razredov:

1. tip obsega učence, ki se uče hitreje in uspešneje po obsežnejšem učnem načrtu.

2. tip obsega one, ki so manj zmožni, manj razviti po načrtu z manj bogatim sporedom ter dosežejo smoter »Pflichtschule«, odgovarja torej 5., 6., 7. in 8. šol. letu.

Oddelitev učencev v 1. ali 2. tip ni definitivna, temveč se lahko izpremeni z ozirom